

**ГАЗРЫН ЕРӨНХИЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСӨЛ БОЛОН
ХАМТ ӨРГӨН МЭДҮҮЛСЭН ХУУЛИЙН ТӨСЛИЙН ХЭЛЭЛЦЭХ ЭСЭХ ТАЛААРХ
БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС, ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН ХОРООНЫ
САНАЛ, ДҮГНЭЛТ**

2022 оны 11 дүгээр
сарын 15-ны өдөр

Улаанбаатар
хот

Илтгэгч нь: Улсын Их Хурлын гишүүн: Б.Саранчимэг

Улсын Их Хурлын дарга, эрхэм гишүүд ээ,

Монгол Улсын Засгийн газраас 2022 оны 06 дугаар сарын 17-ны өдөр Монгол Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлсэн Газрын ерөнхий хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийн хэлэлцэх эсэх асуудлыг Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хороо 2022 оны 11 дүгээр сарын 15-ны өдрийн хуралдаанаараа хэлэлцлээ.

Нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийн явцад газартай холбоотой олон талт харилцааг хуучин хуулиар зохицуулахад хүндрэлтэй болж, тус хуулийг шинэчлэх, боловсронгуй болгох цаг үе, нийгэм, эдийн засгийн шаардлага тулгараад байна. Монгол Улсын Үндсэн хуулийн үзэл баримтлалын дагуу газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, газрыг өмчлөлийн хэлбэр, зориулалтаас шалтгаалан бусад төрлийн нийтийн эд зүйлсээс ялгаатай авч үзэх, газар зохион байгуулалтын үйл ажиллагааг цогц байдлаар төлөвлөх, газар эзэмших эрхийг эд хөрөнгийн эрхийн зохицуулалттай нийцүүлэх, газрыг улсын болон тусгай хэрэгцээнд авах зориулалт, тавигдах шалгуур, нийгмийн зайлшгүй хэрэгцээнд газрыг чөлөөлөх, нөхөн сэргээх, газрыг дүйцүүлэн хамгаалах, иргэнд газар өмчлүүлэх, нийтийн эдэлбэрийн газрын ашиглалт хамгаалалтыг сайжруулах, улсын хэмжээнд газрын төлөв байдал, чанарт мониторинг хийж, үнэлэлт, дүгнэлт өгөх, төрийн хяналт, маргаан шийдвэрлэх зэрэг асуудлыг цогцоор нь шийдвэрлэх зорилгоор уг хуулийн төслийг боловсруулжээ.

Хуулийн төсөл батлагдсанаар газарт тулгуурласан эдийн засгийн суурь харилцааг зохицуулж, газрыг эдийн засгийн эргэлтэд оруулах нөхцөл бүрдэж, газрын асуудал төлөвлөлтөөсөө эхлээд газар олголт, бүртгэл, ашиглалт, үнэ, татвар, төлбөр, хяналт, хамгаалалт хүртэлх бүх үе шат нээлттэй, ил тод болно гэж хууль санаачлагч үзсэн бөгөөд хуулийн төслийг d.parliament.mn цахим сайтад байршуулж иргэд олон нийтийн саналыг авч байгаа болно.

Байнгын хорооны хуралдаанаар төслийг хэлэлцэх үед Улсын Их Хурлын гишүүн Н.Ганибал бэлчээрийн асуудлыг тодорхой тусгах, эдийн засгийн эргэлтэд оруулах, орон нутагт тулгардаг бодит бэрхшээлийг шийдвэрлэх, атаршсан газрыг эргэлтэд оруулах, сумын төвийн газрын төлөвлөлтийг нарийвчлан тусгасан эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Н.Наранбаатар газрын асуудал эрхэлсэн даргыг томилж, чөлөөлөхөд тухайн аймаг, нийслэлийн Засаг дарга нартай зөвшилцөхөөр тусгаж байгаа нь оновчтой эсэх, цэргийн анги байгууллагуудыг газрын төлбөрөөс чөлөөлөх асуудлыг нэмж тусгах, төвлөрлийг сааруулахад хуулийн төсөлд тодорхой заалт туссан эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Ж.Батжаргал хуулийн төслийг хэлэлцүүлэгт бэлтгэх үүрэг бүхий ажлын хэсгийг өргөн бүрэлдэхүүнтэй байгуулж, нухацтай хэлэлцэх, газрын нэгдмэл сангийн ангилал хоорондын өөрчлөлтийг төлөвлөлтийн түвшинд тодорхой болгох, тусгай хэрэгцээний газрыг олгоход салбарын яамд хоорондын уялдаа холбоог хангах, бэлчээрийн газрын ашиглалтын асуудлыг зүй

зохистой шийдвэрлэх, хот суурины тэлэлт, хөгжилтөд шаардлагатай байгаа газрыг тусгай хэрэгцээнд авах, засаг захиргааны нэгжийн оролцоог хангах, газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагад бүх эрх мэдлийг төвлөрүүлсэн байгаа нь оновчтой эсэх, хилийн зурвас газрыг байгуулаад дундын ашиглалтын хувилбар болгож байгаа нь хуульд нийцэж байгаа эсэх талаар асуулт асууж, хариулт авлаа.

Түүнчлэн Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Туваан бэлчээрийн тодорхойлолт, суурь зохицуулалтыг тусгасан эсэх, Улаанбаатар хотыг тойрсон сумдын хилийн цэсийн маргаантай асуудлын талаар, газар зохион байгуулалтын төлөвлөгөөг баталсны дараагаас тулгарах асуудлыг хэрхэн зохицуулах, атар газар болон тусгай хамгаалалттай газар нутгийн зохицуулалтыг тодорхой тусгасан эсэх, хилийн зурвас газрын асуудлыг дахин нягтлах, Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Мөнхцэцэг газрын асуудал нь бүх нийтэд хамааралтай учир зохих түвшинд хэлэлцүүлэг хангалттай зохион байгуулагдсан эсэх, өмнө яригдаж байсан Бэлчээр ашиглалтын хуулийн зохицуулалт энэ хуульд тодорхой туссан эсэх, отрын бүс нутгийн асуудлыг гэрээгээр зохицуулахаар тусгаж байгаа нь зохимжтой эсэх, аж ахуйн нэгжид газрыг давуу эрхээр олгохоор заасан нь хуульд нийцэж байгаа эсэх, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуулийн төслийг яаралтай өргөн мэдүүлж, хамтад нь хэлэлцүүлэх, соёлын өвийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа татвар төлөгчийг газрын төлбөрөөс чөлөөлж байгааг дэмжиж, талбайн хүртээмж хангалттай байгаа эсэх, бэлчээр, отрын бүс нутгийн асуудлыг оновчтой тусгах, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бейсен улсын тусгай хамгаалалттай газар нутгийн захиргааны байршлыг оновчтой болгох, кадастрын зураглалд нэр буруу оруулсан зөрчлийг засах, Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Ганболд газрын маргаан болон хилийн цэсийн асуудал шүүх дээр хэлэлцэгдэж байгаа нийт маргааны 23 хувийг эзэлдэг учир хуулийн төслийг нухацтай, олон нийтийн төлөөллийг оролцуулан хэлэлцүүлэх, газрын асуудал эрхэлсэн төрийн захиргааны байгууллагын эрх мэдлийг өргөжүүлсэн байгаа нь хуульд нийцэж байгаа эсэх, газрын дуудлага худалдаагаар олсон орлогыг зүй зохистой зарцуулах, газар зохион байгуулалтын цаглаврыг төсөв батлагдахаас өмнө боловсруулах зэрэг асуудлаар асуулт асууж, хариулт авсан болно.

Улсын Их Хурлын гишүүн Ц.Идэрбат бэлчээрийн хомсдол, өвөлжөө, хаваржаа, отрын асуудлыг хуулийн төсөлд тодорхой тусгах, аймаг, сумын хилийн цэсийн асуудлыг хөндөхгүй байх, хилийн зурвасын асуудлыг тусгаснаар зөрчил үүсэх эсэх, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Бейсен хуулийн төслийг дэмжээд Газрын ерөнхий хуулийн үйлчлэх хүрээнд тусгасан хүн, хуулийн этгээдийн тодорхойлолтыг нягтлах, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн нийцлийг хангах, Улсын Их Хурлын гишүүн Б.Энхбаяр газрын асуудал нь аюулгүй байдал, тусгаар тогтнолын асуудал бөгөөд бүх хүмүүст, бүх салбарт хамааралтай суурь хууль учир Улсын Их Хурал дээр нухацтай хэлэлцэх, газрын асуудлаарх суурь судалгааг сайн хийсэн энэ хуулийн төслийг дэмжиж байгаагаа илэрхийлээд Газрын багц хууль болон Иргэний хуулийн нийцлийг хангах, Улсын Их Хурлын гишүүн Н.Ганибал газрын реформ хийх зорилго хангагдаагүй, шинэчлэлийн асуудлууд бүрэн тусгагдаагүй, газрын асуудлыг цогцоор нь шийдээгүй байгааг анхаарах, Улсын Их Хурлын гишүүн Г.Ганболд нэр томьёог цэгцлэх, гадаад үг хэллэгээс зайлсхийх, тусгай хамгаалалттай газар нутагт газар олголттой холбоотой маргааныг шийдвэрлэх, тусгай хэрэгцээний газрын зохицуулалтыг хөнгөвчлөн, иргэд хохирдог явдлыг зогсоох, орон нутгийн иргэд, засаг захиргааны нэгжийн оролцоог хангах, олон талаас ярьж хэлэлцүүлэг хийх шаардлагатай байгаа талаар тус тус санал хэлсэн болно.

Газрын ерөнхий хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн хуулийн төслийг

тус Байнгын хорооны хуралдаанд оролцсон гишүүдийн олонх буюу 66.7 хувь нь үзэл баримтлалын хүрээнд хэлэлцэхийг дэмжиж, чуулганы нэгдсэн хуралдаанд хэлэлцүүлэх нь зүйтэй гэж үзсэн болно.

Улсын Их Хурлын эрхэм гишүүд ээ,

Газрын ерөнхий хуулийн төсөл болон хамт өргөн мэдүүлсэн Газрын тухай хууль хүчингүй болсонд тооцох тухай, Газрын ерөнхий хуулийг дагаж мөрдөх журмын тухай, Авто замын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Аялал жуулчлалын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Байгаль орчинд нөлөөлөх байдлын үнэлгээний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Байгаль орчныг хамгаалах тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай, Барилгын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Газрын тосны бүтээгдэхүүний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Газрын хэвлийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Гамшгаас хамгаалах тухай хуульд нэмэлт оруулах тухай, Төмөр замын тээврийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Сэргээгдэх эрчим хүчний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эрчим хүчний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Тусгай хамгаалалттай газар нутгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Түгээмэл тархацтай ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Ургамал хамгааллын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Улсын бүртгэлийн ерөнхий хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Ойн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Чөлөөт бүсийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Харилцаа холбооны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хөрөнгө оруулалтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хөрс хамгаалах, цөлжилтөөс сэргийлэх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн барьцааны тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Усны тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын хилийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Аж ахуйн нэгжийн орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Ерөнхий боловсролын сургуулийн хоол үйлдвэрлэл, үйлчилгээний тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хог хаягдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хот, суурин газрыг дахин хөгжүүлэх тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Хувь хүний орлогын албан татварын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Хот суурины ус хангамж, ариутгах татуургын ашиглалтын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Ашигт малтмалын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Тариалангийн тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Сууц өмчлөгчдийн холбооны эрх зүйн байдал, нийтийн зориулалттай орон сууцны байшингийн дундын өмчлөлийн эд хөрөнгийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай, Монгол Улсын нийслэл Улаанбаатар хотын эрх зүйн байдлын тухай хуульд өөрчлөлт оруулах тухай, Үл хөдлөх эд хөрөнгийн албан татварын тухай хуулийн зарим заалтыг хүчингүй болсонд тооцох тухай, Зөрчлийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулах тухай хуулийн төслийг хэлэлцэх эсэх талаарх Байгаль орчин, хүнс, хөдөө аж ахуйн байнгын хорооны санал, дүгнэлтийг хэлэлцэн шийдвэрлэж өгөхийг Та бүхнээс хүсье.

Анхаарал тавьсанд баярлалаа.

**БАЙГАЛЬ ОРЧИН, ХҮНС,
ХӨДӨӨ АЖ АХУЙН БАЙНГЫН
ХОРООНЫ ДАРГА**

Б.САРАНЧИМЭГ